

คิดใหม่อนาคตข้าวไทย

นิพนธ์ พัวพงศกร

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

เสวนาสาธารณะของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

16 สิงหาคม 2556

ประเด็นเสวนา

- ทักซิณคิด เพื่อไทยทำ
- เพื่อไทยบางส่วนกำลังคิดหาทางถอย...
ข้อเสนอต่าง ๆ จะเกิดผลต่อราคาข้าวเปลือก...
ต้องรีบหาทางแก้ไข
- อนาคตข้าวไทยจะเป็นอย่างไร

1. ใครได้ประโยชน์จากโครงการ จำนำข้าว

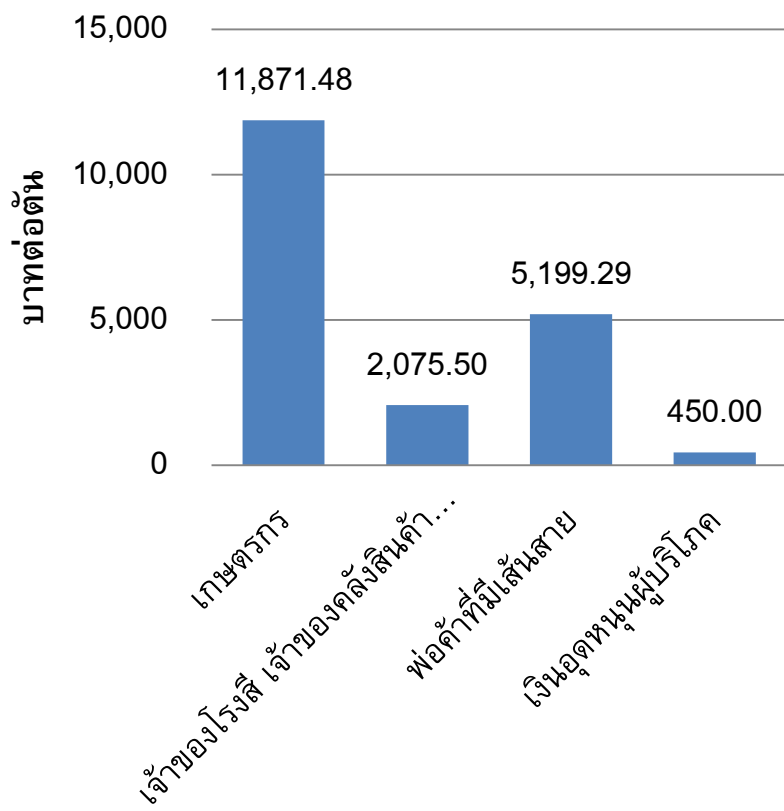
- ชาวนา
- โรงสี-โกดัง-เซอร์เวย์เยอร์
- ผู้บริโภค
- พ่อค้าที่มีเส้นซื้อข้าวจากรัฐ
- เจ้าของที่ดิน/พ่อค้าปุ๋ย-ยา-เมล็ดพันธุ์/เจ้าของเครื่องจักรกลเกษตร

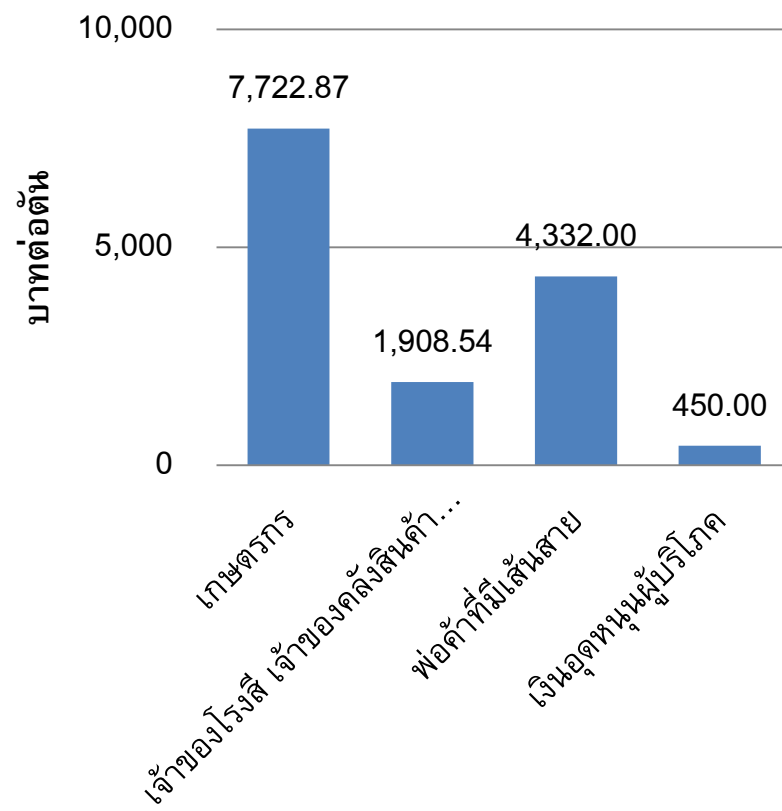
ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ

๔๑

ในปี 54/55

ในปี 55

ที่มา: นิพนธ์ 2556.

2. ทักซิณคิด เพื่อไทยทำ : เอื้อเพื่อ ข้อมูลโดย อ.อัมมาร-สาลินี (TDRI)

2.1 ทักซิณคิดว่าโครงการรับจำนำข้าวจะ
ขาดทุนน้อย เพราะจะขายได้ในราคาต้นทุน
660 เหรียญ

- **ทักษิณคิด** “ คาดการณ์ว่าโครงการรับ
จำนำข้าวปีนี้จะขาดทุนประมาณ 6 หมื่นล้าน
บาท โดยอิงต้นทุนซื้อ ณ ระดับราคา 660
ดอลลาร์ต่อตัน ” –

ที่มา Bloomberg, 24 กันยายน 2555, website:

<http://www.bloomberg.com/news/2012-09-24/thai-rice-policy-should-stay-several-more-years-thaksin-says.html>

แปลโดย สาลินี เกตุคัมภีร์วัตร

เพื่อไทยทำ

โครงการปี 54/55 (นาปี)

ณ 31

มกราคม
พ.ศ. 2556

รายการ

คณะอนุฯ
ปิดบัญชี

พณ.

(1) จำนวนข้าวเปลือก ล้านตัน

21.78

21.78

-

จำนวนข้าวสาร ล้านตัน

13.42

13.42

-

(2) จำนวนเงินที่จ่าย
ให้เกษตรกร ล้าน
บาท

337,321.98

337,321.9
8

-

(3) ค่าใช้จ่าย ล้าน
บาท

14,785.66

14,771.78

13.88

(4) ค่าใช้จ่าย
ทั้งหมด (2) +
(3) ล้าน
บาท

352,107.64

352,093.77

13.88

(5) มูลค่าข้าวคงเหลือ ล้าน

155,968

232,329.

96,560.7

www.ori.or.th

● **ทักษิณคิด** “ อย่างไรก็ตาม ตอนนี้อ่างราคาข้าวเพิ่มขึ้นเป็น 600 ดอลลาร์ต่อตัน เพิ่มขึ้น 50% ดังนั้นข้าวในสต็อกของเราเริ่มมีมูลค่าขึ้นมาแล้ว ถ้าคุณเทขาย คุณสามารถขายได้อย่างรวดเร็วแน่ แต่ก็จะต้องขาดทุนเยอะเช่นกัน ” – ที่มา Forbes, 30 ตุลาคม 2555, website:

<http://www.forbes.com/sites/timferguson/2012/10/30/qa-thaksin-sits-down-with-forbes/2> แปลโดย สาลินี เกตุคัมภีร์วัตร

เพื่อไทยทำ

ที่มา: ศูนย์บริการข้อมูลข้าวสาร กระทรวงพาณิชย์

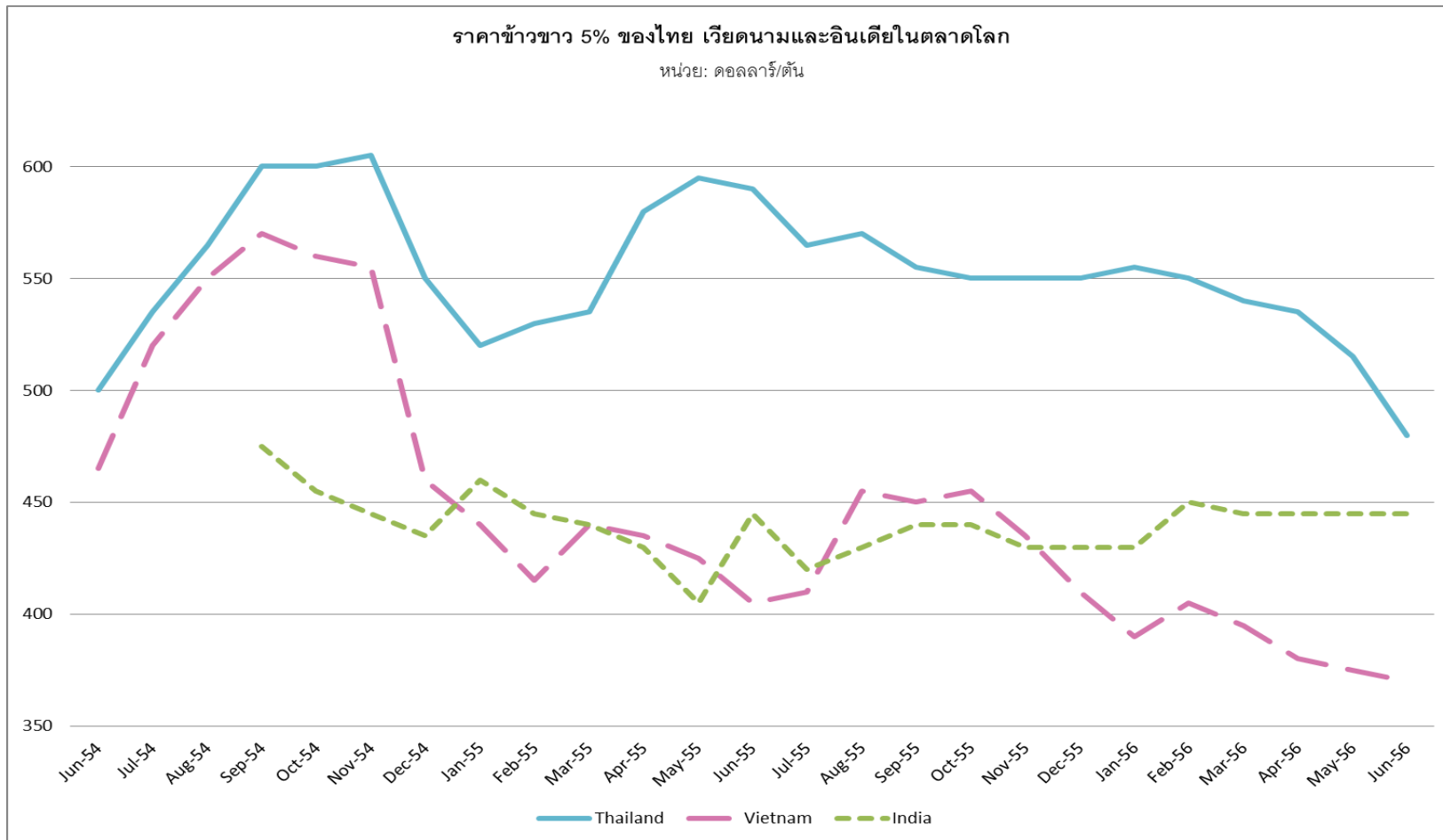
2.2 ทักซิณว่าราคาตลาดโลกจะปรับตัวสูงขึ้น

- **ทักซิณคิด** “ หากควบคุมกลไก (ตลาด) สัก 2-3 ปี หลังจากนั้นสิ่งต่าง ๆ จะขับเคลื่อนไปตามธรรมชาติ (ราคาสูงขึ้น) ขณะนี้ราคาข้าวในตลาดโลกกำลังปรับตัวสูงขึ้น ”

ที่มา Bloomberg, 24 กันยายน 2555, website:

<http://www.bloomberg.com/news/2012-09-24/thai-rice-policy-should-stay-several-more-years-thaksin-says.html> แปลโดย สาลินี เกตุคัมภีร์วัตร

• การผันแปรในตลาดโลก

ที่มา: **ORYZA.COM**

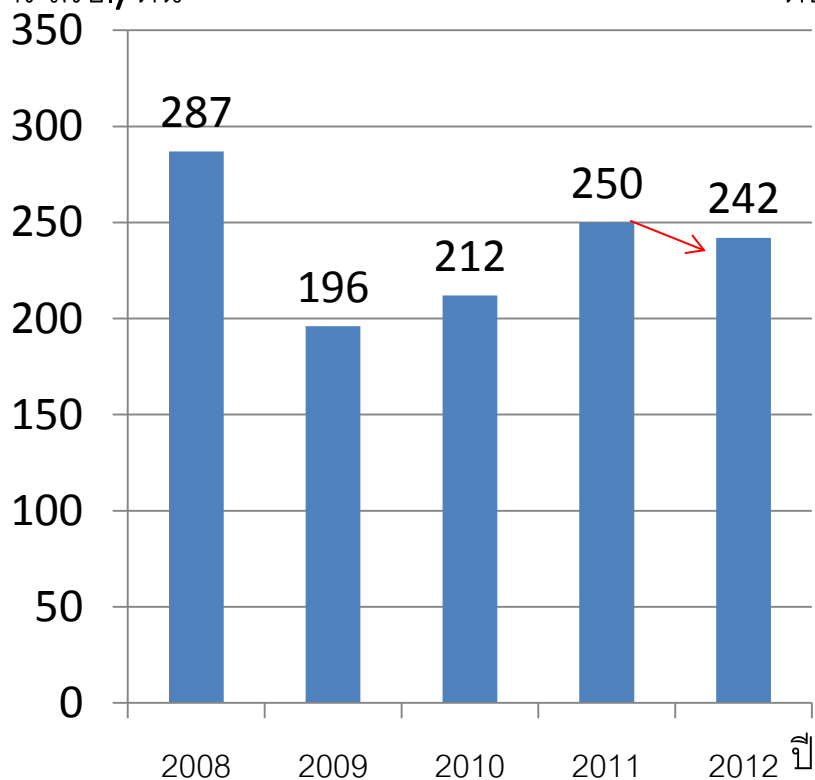

- การผันแปรในตลาดโลก
 - อินเดีย ดับฝันของทักษิณ เพราะผลผลิต
ล้นโกดัง
 - เวียดนามหันราคาแข่งอินเดีย
 - ผลคือ : ราคาเฉลี่ยทั่วโลกลดลง

ราคาข้าวในตลาดโลกลดลงในปี พ.ศ. 2555 (ดัชนีราคาข้าว ปี 2545-47 = 100)

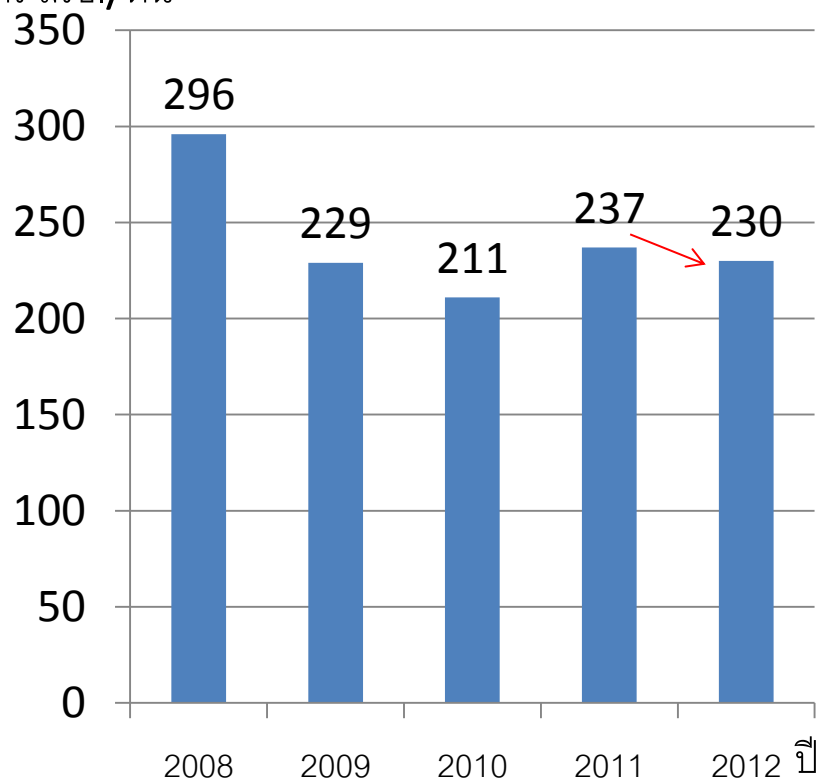
ราคาข้าวคุณภาพต่ำ

ดอลลาร์ สรอ./ตัน

ราคาข้าวขาวคุณภาพสูง

ดอลลาร์ สรอ./ตัน

ที่มา: FAO

2.3 ทักษิณคิดว่าไทยยังคงเป็นที่ หนึ่งด้านส่งออกข้าว

- **ทักษิณคิด** “ ไทยยังคงเป็นที่หนึ่งด้านการส่งออกด้วยราคาที่ดีขึ้น สำหรับปีนี้รัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายส่งออกไว้ที่ 8.5 ล้านตัน โดยขายให้กับบังคลาเทศ จีนและอินโดนีเซีย ”

ที่มา Bloomberg, 24 กันยายน 2555, website:

<http://www.bloomberg.com/news/2012-09-24/thai-rice-policy-should-stay-several-more-years-thaksin-says.html> แปลโดย

สาลินี เกตุคัมภีร์วัตร

เพื่อไทยทำ

ตัวเลขส่งออกข้าวของไทยไปยังบังคลาเทศ จีนและอินโดนีเซีย ตั้งแต่ปี 2554 – 2556

ประเทศ	ปริมาณส่งออกข้าวของไทย (หน่วย: ตัน)		
	2554	2555	2556 (ม.ค.-มิ.ย.)
จีน	303,667.17	176,213.71	106,285.17
บังคลาเทศ	718,384.63	96.96	81.46
อินโดนีเซีย	901,308.03	337,710.72	45,008.59
โลก	10,711,548.99	6,734,426.87	2,939,161.13
โลก หัก 3 ประเทศ ข้างต้น	8,788,189.16	6,220,405.47	2,787,785.91

ที่มา: ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร กระทรวงพาณิชย์

การจัดอันดับการส่งออกข้าวพร้อมทั้งแสดงปริมาณการส่งออกข้าว รายปี ตั้งแต่ปี **2554 –2556**

อันดับ / ปริมาณ ส่งออก	การจัดอันดับการส่งออกข้าว พร้อมทั้งแสดงปริมาณการส่งออกข้าวรายปี (หน่วย: ตัน)		
	2554	2555	2556
อันดับ 1	ไทย	อินเดีย	อินเดีย
ปริมาณส่งออก	10,647,000	10,250,000	9,000,000
อันดับ 2	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม
ปริมาณส่งออก	7,000,000	7,717,000	7,400,000
อันดับ 3	อินเดีย	ไทย	ไทย
ปริมาณส่งออก	4,637,000	6,945,000	7,000,000
อันดับ 4	ปากีสถาน	ปากีสถาน	ปากีสถาน
ปริมาณส่งออก	3,414,000	3,399,000	3,000,000

- **เพื่อไทย** คุยว่าปี 2555 จะส่งออกให้ 6 ประเทศ แบบรัฐต่อรัฐได้ 1.76 ล้านตัน
 - แต่ส่งออกทั้งรัฐ-เอกชน มีแค่ 0.89 ล้านตัน

ปี 2555 ปริมาณการส่งออกข้าวของเอกชนและรัฐไปยัง 6 ประเทศที่มีสัญญา MOUs กับไทย 0.89 ล้านตัน แต่รวม.พาณิชย์บอกว่า 1.76 ล้านตัน (พันตัน)

	2010	2011 ⁽²⁾	2012 ⁽³⁾	2013
	(Jan-Dec)	(Jan-Dec)	(Jan-Dec)	(Jan-Mar)
G-to-G				
• สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย	0	267.84	0	0
• กรมศุลกากร	9.79	29.85 ⁽⁵⁾	0.21 ⁽⁶⁾	0
ปริมาณส่งออกไป 6 ประเทศ⁷				
• สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย	1,840.53	2,703.70	886.76 ⁽⁸⁾	138.82
• กรมศุลกากร	1,841.84	2,745.03	882.64 ⁽⁸⁾	758.21

ที่มา (1) สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย; (2) กรมศุลกากร

2.4 ทักษิณคิด “ให้คนอื่นขายก่อน เราสามารถขายทีหลัง..เวียดนามเพิ่มผลผลิตไม่ได้”

- ทักษิณคิด “ท้ายที่สุด เวียดนามจะไม่ยอมให้ขายข้าวในราคาถูก อีกอย่างเวียดนามก็ไม่สามารถเพิ่มผลผลิตได้มากกว่านี้ ปริมาณในขณะนี้คือสิ่งที่เขาผลิตได้ทั้งหมด ในขณะที่เราผลิตได้ในปริมาณเท่ากับที่โลกบริโภค ถ้าเขาริบก็ปล่อยให้เขาขายไป เราสามารถขายทีหลังได้”

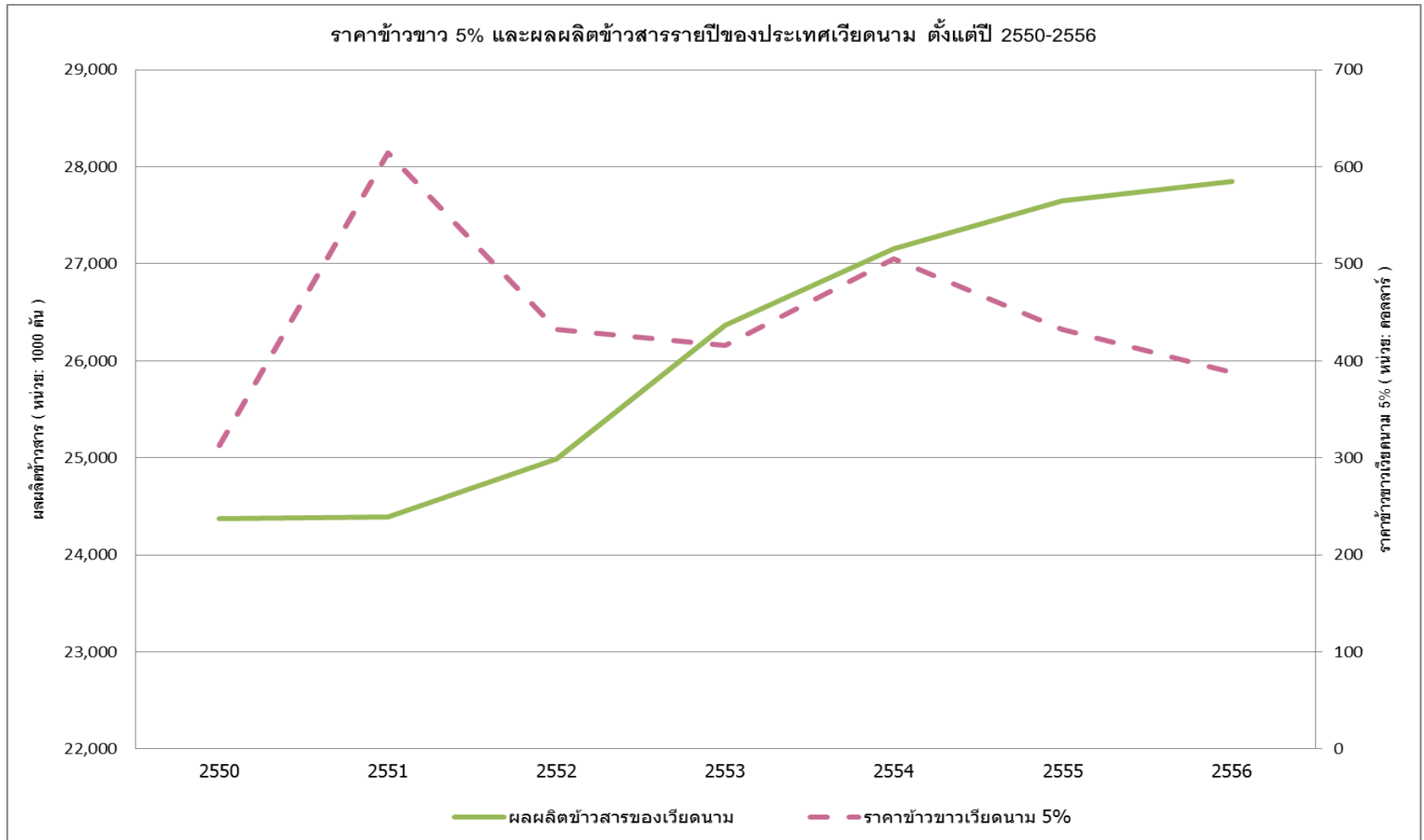
ที่มา Forbes, 30 ตุลาคม 2555, website:

<http://www.forbes.com/sites/timferguson/2012/10/30/qa-thaksin-sits-down-with-forbes/2> แปลโดย สาลินี เกตุคัมภีร์วัตร

● การผันแปรในตลาดโลก

ราคาข้าวขาว 5% และผลผลิตข้าวสารรายปีของประเทศเวียดนาม ตั้งแต่ปี 2550-2556

ที่มา: USDA, Foreign Agricultural Service ,Data base และ Food and Agriculture Organization of the United Nations

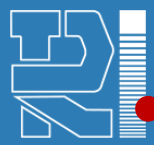

- ตลาดข้าวของโลกผันแปรเร็ว
 - เวียดนามผลิตมากขึ้น เพราะผลจากการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิต..
 - แต่มีแนวโน้มบริโภคลดลงปีละ 1.4% ในช่วง 2541-51
ทั่วประเทศบริโภคต่ำกว่า 135 กก/คน ในเมือง 100 กก./คน ทำให้การส่งออกเพิ่ม
- รัฐบาลเวียดนามขาดดุลต้องรับผิดชอบฐานะการคลัง
- ถ้าราคาตลาดโลกสูงขึ้น ชาวนาทั่วโลก 144 ล้านครัวเรือนเพิ่มผลผลิต

2.5 เพื่อไทยทำ : ขายข้าวตัดราคาบริษัทไชยพร

- “เมื่อ 2 วันก่อน มีเพื่อนต่างชาติคนหนึ่งโทรมาหาผมบอกว่า อิรัคยกเลิกการประมูลข้าวจากไทยเพราะไม่มั่นใจในคุณภาพ เหตุเกิดเนื่องมาจากเมื่อ 3 ปีที่แล้วที่เขาซื้อข้าวไทย ข้าวขาวชั้นดีแล้วส่งมอบข้าวคุณภาพต่ำให้เขา ผมก็เลยเชิญเขามาพบเพื่อเล่าข้อเท็จจริงให้ฟัง เขาตำหนิ Surveyors (ผู้ตรวจสอบ) ของไทยที่ไม่จริงจังในการตรวจสอบคุณภาพของที่จะส่งมอบตามที่ตกลงกันไว้ แต่เขายังซื้อข้าวหอมมะลิต่อไปเพราะการควบคุมคุณภาพที่ส่งมอบไม่มีปัญหา
- อิรัคซื้อข้าวไทยปีละ 1 ล้านตัน ทำให้ตลาดหายไปดื้อ ๆ เขาบอกผมว่าไทยไม่ต้องมาตัดราคาขายข้าวถูก ๆ แล้วเอาของไม่ดีให้เขา เขาพร้อมจ่าย premium เพราะข้าวไทยรสชาติดีกว่าของข้าวเวียดนาม เขาไม่แคร์ที่จะจ่ายเพิ่มเพราะประเทศเขารวยแล้ว คนของเขาควรได้กินข้าวมีคุณภาพจากไทย ก็เลยรีบออกไปยังกระทรวงพาณิชย์ให้ไปรับรองกับทางการอิรัคเลย เขาพร้อมจะซื้อในราคาสูงกว่าตลาดโลกด้วยซ้ำ

• **ทักษิณวิจารณ์ “อิรักปฏิเสธข้าวไทย เพราะเซอร์เวเยอร์บกพร่อง”**

โอแลม'เฉือนชนะ'ข้าวไชยพร'หึ่งแคว่ร่างทรงประมูลข้าวอิรัก
 ประชาชาติธุรกิจ 29 May 2013 (หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ฉบับ
 วันที่ 30 พ.ค. - 2 มิ.ย. 2556)

- แหล่งข่าวจากวงการค้าข้าวเปิดเผย "ประชาชาติธุรกิจ" การเปิดประมูลซื้อข้าวขาว 5% ของประเทศอิรัก ซึ่งมีการเปิดประมูลซื้อจากต่างประเทศตั้งแต่ต้นปี ได้มีการทยอยนำเข้าข้าวเดือนละ 40,000-50,000 ตัน มีผู้ส่งออกไทยคือ บริษัท ข้าวไชยพร จำกัด
 - แต่ว่าการประมูลคราวนี้ เสนอราคาตันละ 520 เหรียญ ต่ำกว่าราคาส่งออกที่ซื้อขายกันปกติที่ตันละ 550 เหรียญ แม้บริษัท โอแลม อินเตอร์เนชั่นแนล ลิมิเต็ด หนึ่งในเทรดเดอร์ผู้จัดหาข้าวรายใหญ่อันดับต้น ๆ ของโลก ที่เสนอราคาเพียง 480 เหรียญสหรัฐต่อตัน

- **ทำไมอิรักปฏิเสธข้าวไทย**

- ปกติอิรักซื้อข้าวคุณภาพสูง ยินดีจ่ายราคาแพง

- ไชยพรเป็นผู้ขายประจำเพราะขายข้าวใหม่
คุณภาพสูง

- ปัญหาเซอร์เวย์หรือปัญหาข้าวในโกดังที่มีคุณภาพต่ำ

- ไม่น่าเชื่อว่า “บริษัทไทยที่อยู่เบื้องหลัง” จะไม่รู้
ปัญหาคุณภาพข้าวในโกดัง

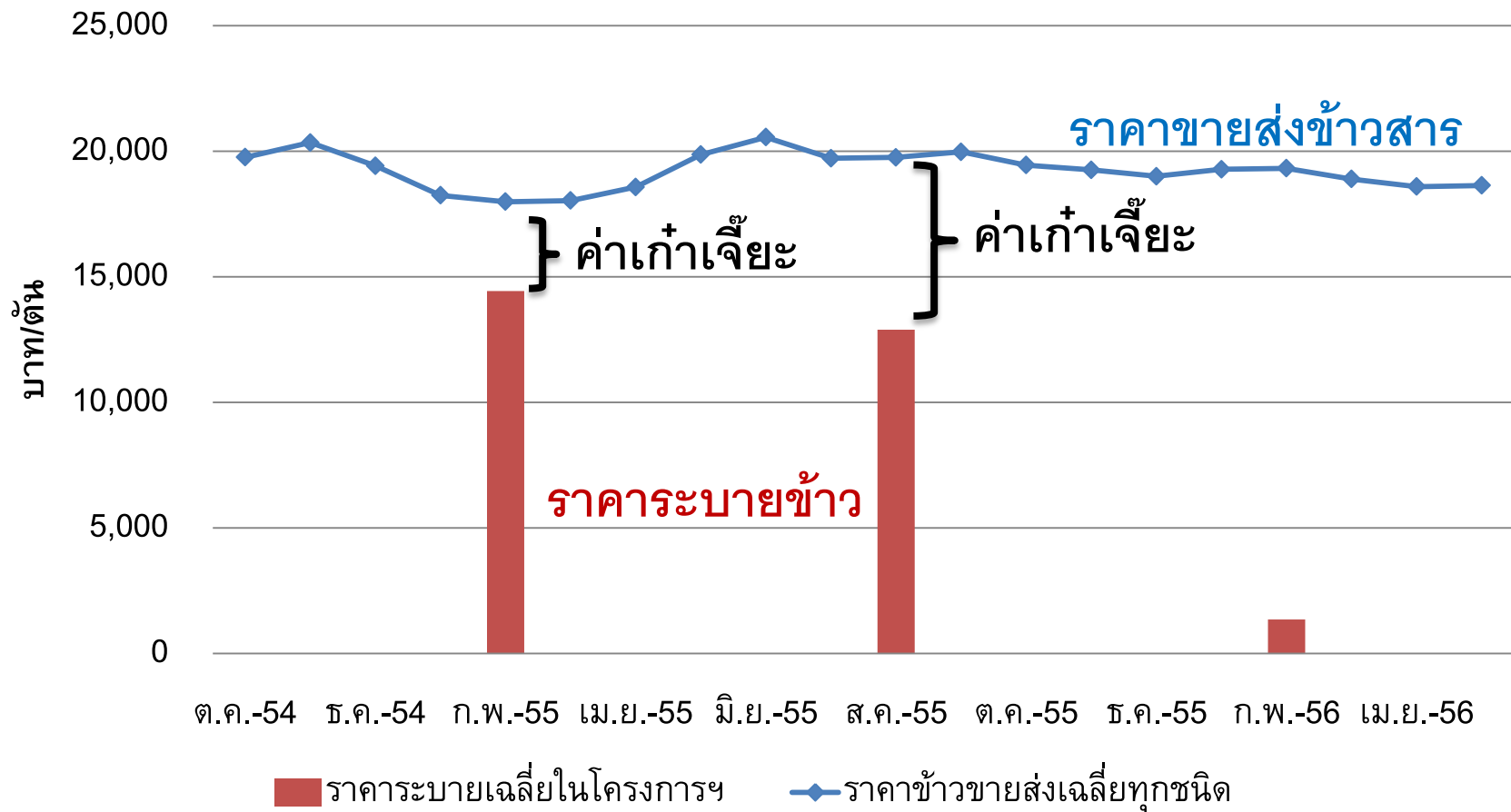

2.6 ทักษิณประสบความสำเร็จทางธุรกิจ เพราะ
ทำธุรกิจผูกขาด จึงใช้วิธีให้บริษัทรายหนึ่ง
ผูกขาดการขายข้าวรัฐบาลในยุคทักษิณ และ
พยายามชวนเวียดนามมาซื้อราคากันอีก

- เพื่อไทยทำ

- จงใจระบายขายผ่านประตูแคบ ๆ ไม่ที่บริษัท
- แถมยังปกปิดราคาขายและปริมาณขาย
ทั้ง ๆ ที่ส่วนใหญ่ เป็นการขายในประเทศ
- เหตุผล คือ จะได้ขายข้าวในราคาต่ำกว่า
ตลาดให้พ่อค้าพรรคพวก

รัฐขายข้าวราคาต่ำกว่าตลาดมาก จึงไม่ เปิดเผยราคา ทำให้เกษตรกรหนัก

ที่มา: วราเทพ รัตนากร “ผลการรวบรวมข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตามนโยบายรัฐบาล” 18 มิ.ย. 2556.
และกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

การคำนวณหา"ราคาข้าว" และ การขาดทุนต่อตัน

(ในปี 2554/55 หารปี 2555 หารปี 2555/56 ณ 31 มกราคม 2556)

การคำนวณใช้ข้อมูลกระทรวงพาณิชย์

ณ 31 มกราคม 2556	ในปี 54/55	หารปี 55	หารปี 55/56	
ต้นทุน	29,605.52	24,675.06	90,548.72	บาท/ตัน
ราคาข้าวที่ระบาย	14,435.71	12,893.45	1,348.83	บาท/ตัน
ขาดทุน (บาท/ ตัน)	15,169.81	11,781.61	89,199.89	บาท/ตัน
ขาดทุนรวม (ล้านบาท) (ขายข้าว4.9ล้านตัน)	30,946.41	18,614.94	66,899.92	ล้านบาท

ที่มา: วราเทพ รัตนากร "ผลการรวบรวมข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตามนโยบายรัฐบาล" 18 มิ.ย. 2556.

2.7 เพื่อไทยทำ..สุภาพบ รัฐบาลไม่ตอบ

รายงานอนุกก.ปิดบัญชีพบว่าไม่ลงบัญชีข้าวเปลือกหน้าปี 2555/56

จำนวน 2.9 ล้านตัน การสอบสวนยังไม่สามารถตอบได้ว่า

ข้าว 1 ล้านตันอยู่ที่ไหน

- การคำนวณหาปริมาณการแอบนำข้าวรัฐไปหมุน/ แอบขายข้าวข้าวเปลือกใน 3 ฤดู (หน้าปี2554/55 หน้าปี 2555 หน้าปี 2555/56) ณ สิ้นมีนาคม 2556

มีผลผลิตข้าวสาร 39.68 ลต. เข้าโครงการจำหน่าย	22.53 ลต.ข้าวสาร
เหลือในตลาด 39.68 - 22.53 =	17.15 ลต.
บริโภค+ส่งออก(10.15)+สต็อก(1.5)=	27.50 ลต.
ตลาดจึงต้องการข้าวอีก 27.5-17.15 =	10.35 ลต.
ทว่า ภาครัฐฯมิแจ้งสภาว่ารัฐระบายแค่	7.072 ลต.
ต้องมีการแอบขายข้าวรัฐ =10.35 - 7.072=	3.28 ลต.

2.8 ทักซิณคิดผิด เพื่อไทยจะทำผิด ต่อไปอีกหรือ ??

- นักการเมืองบางส่วนในเพื่อไทยกำลังคิด
หาทางถอย
- ขณะนี้จึงมีข้อเสนอนโยบายหลายอย่าง

3. เพื่อไทยกำลังคิดทำอะไร

3.1 พาณิชย์ประกาศเป้าหมายการระบายข้าวเดือนละ 1 ล้านตัน

- มีผลกระทบต่อราคาตลาดมากกว่าการเปิดเผย stock เพราะตลาดดีดลูกคิด “ลดราคาตลาด” จากผลของสต็อกไปแล้ว
- ที่อาจเป็นเหตุให้มีคนซื้อแค่ 2 แสนตัน เพราะคาดว่าซื้อที่หลัง ราคาจะถูกลงอีก
- นัย : ไม่ควรประกาศจำนวน/ราคาที่ต้องการขาย ประเทศแต่วิธีขาย และขายแบบโปร่งใส

3.2 ทำไมการประมูลข้าวโปร่งใสจึงขาย ข้าวได้ราคาต่ำ

- พ่อค้ารู้ว่ารัฐบาลรื้อเงิน ต้องขายข้าวอีก
- การขายข้าวแบบ “เหมาแข่ง” ผู้ประมูลได้ต้อง
ยอมรับสภาพข้าว
- พ่อค้าเชื่อว่าข้าวในโกดังมีคุณภาพต่ำ เพราะ
หลายเหตุผล ปัญหาการตรวจรับ วิธีบำรุงรักษา
ข้าวในโกดัง ฯลฯ

- **ทางออก**
 - ประเทศไม่ขายข้าวเก่า/ข้าวเน่าโดยเด็ดขาด
 - แต่ต้องหาทางออกกฎหมายเรื่องการ “write off” ให้ถูกกฎหมาย
 - เน้นขายข้าวที่มีคุณภาพชัดเจน
 - ให้ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าประมูลขายแบบ “ประมูลส่วนต่าง basis” จากราคาล่วงหน้าของตลาด

3.3 การลดราคาจำหน่ายและจำกัดปริมาณจำหน่าย

- ผลจะเป็นอย่างไรขึ้นกับการเจรจากับชาวนา และข้าว
อำนาจในพรรคเพื่อไทย
 - ชาวนาอีสานยอมให้จำหน่าย 1 ครั้งแต่ขอขึ้นราคา 15,000 บาท ฯลฯ
- แต่จะต้องคิดถึงผลกระทบสำคัญ และหาทางแก้ไข
ปัญหาบางอย่าง
 - การลดราคาจำหน่าย/จำกัดปริมาณจะเกิด 2 ตลาดสองราคา
 - ชาวนาในอีสาน/จังหวัดที่มีโรงสีน้อยจะถูกกดราคา

3.4 โซนนิ่ง

- รัฐบาลจะมีปัญญาบังคับเกษตรกรนอกเขต
ไม่ให้ปลูกข้าวได้อย่างไร จะใช้เครื่องมืออะไร
— ลำพังแค่ขาดทะเบียนเกษตรกร ยังไม่สามารถ
ทำให้ถูกต้องได้
- การโซนนิ่งเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของ
เกษตรกร

4. อนาคตข้าวไทยจะเป็นอย่างไร

4.1 ต้องยกเลิกการจําหน่าย แล้วหาวิธีอื่น ๆ ในการช่วยเหลือชาวนา

- ถ้าไม่ยกเลิก...ก็คงไม่มีอนาคตที่จะพูดถึง
- วิธีของสหรัฐอเมริกา-เกาหลีใต้ “Enhanced Income Policy”
 - รัฐบาลจ่ายชดเชย 70-85% ของส่วนต่างระหว่าง “ราคาเป้าหมายกับ “ราคาตลาด
 - ราคาเป้าหมายกำหนดจาก (1) ราคาตลาด (2) การชดเชยโดยตรง (3) ความผันผวนของราคา โดยใช้ค่าเฉลี่ย 3-5 ปีในอดีต

- **วิธีญี่ปุ่น**

- **LDP** : จ่ายเงินชดเชยในอัตราชดเชยตายตัวต่อไร่ แก่พืชชนิดต่าง ๆ
- **DPJ** : จ่ายเงินชดเชยส่วนต่างระหว่างราคาตลาดกับต้นทุนการผลิต
- การประกันความเสี่ยงราคาลดต่ำกว่าต้นทุน โดยรัฐอุดหนุนเบี้ยประกันบางส่วน
- การประกันดัชนีดินเป่าอากาศ : ยังมีปัญหา...แต่อาจเลียนแบบญี่ปุ่นชั่วคราว
 - มีการประกันต่อหลายช่วง ๆ สุดท้ายเป็นการประกันต่อกับกระทรวงเกษตรกรฯ
 - รัฐบาลอุดหนุนเบี้ยประกันบางส่วนและค่าใช้จ่ายดำเนินการบางส่วนของบริษัทประกันต่อ
- นโยบายคุ้มครองซื้อสินค้า/บริการสำคัญคนจน

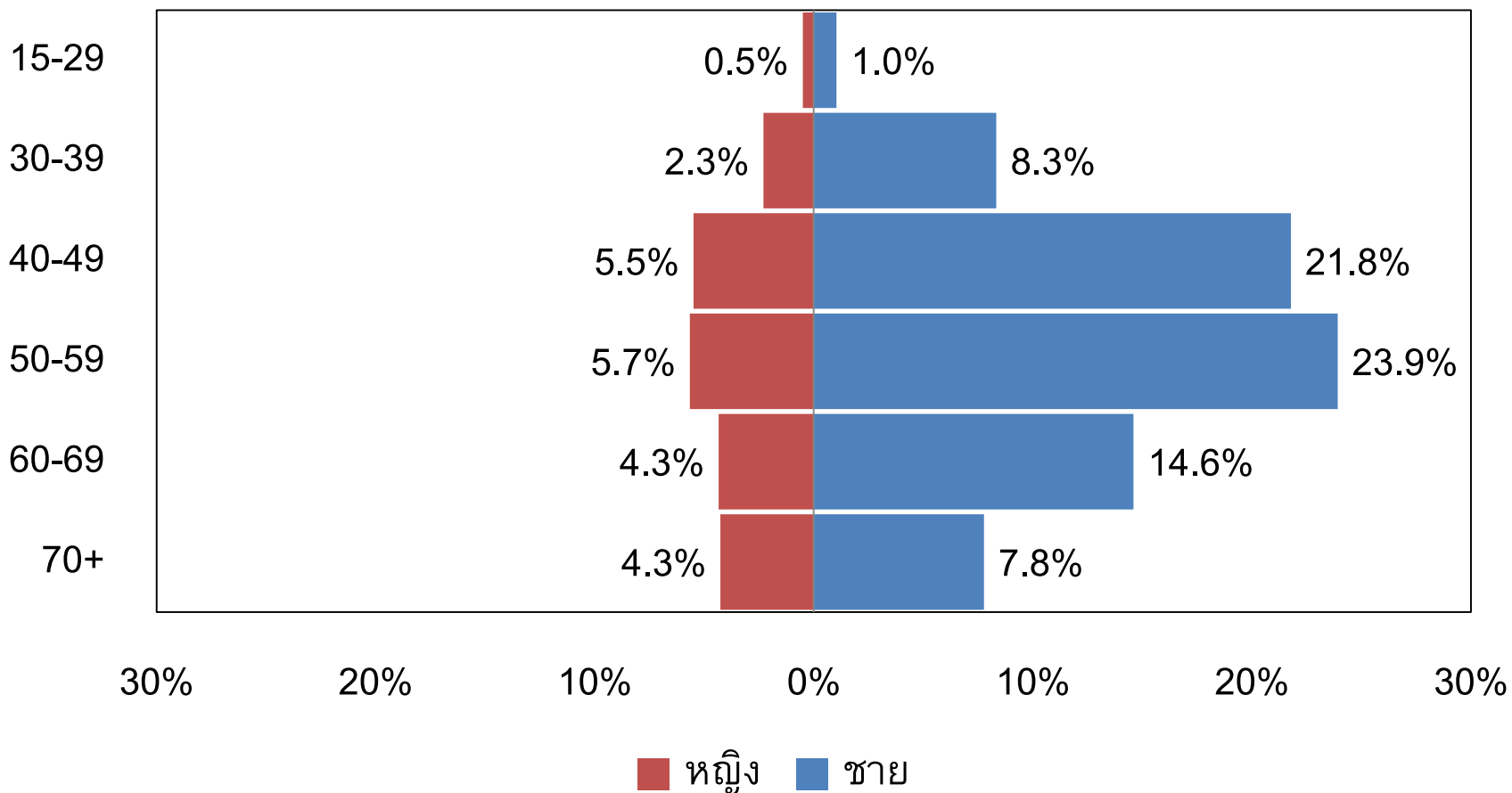
4.2 อนาคตข้าวไทยจะต้องหวังเรื่องอะไร

- ปัญหาหน้าห่วง

- ชาวนาไทยแก่ตัวรวดเร็ว 32% ของหัวหน้า
ครัวเรือนอายุเกิน 60 ปี

- แต่ส่วนใหญ่ไม่มีประกันสังคม (บำนาญ) มีแต่
ที่ดินเป็นหลักประกัน

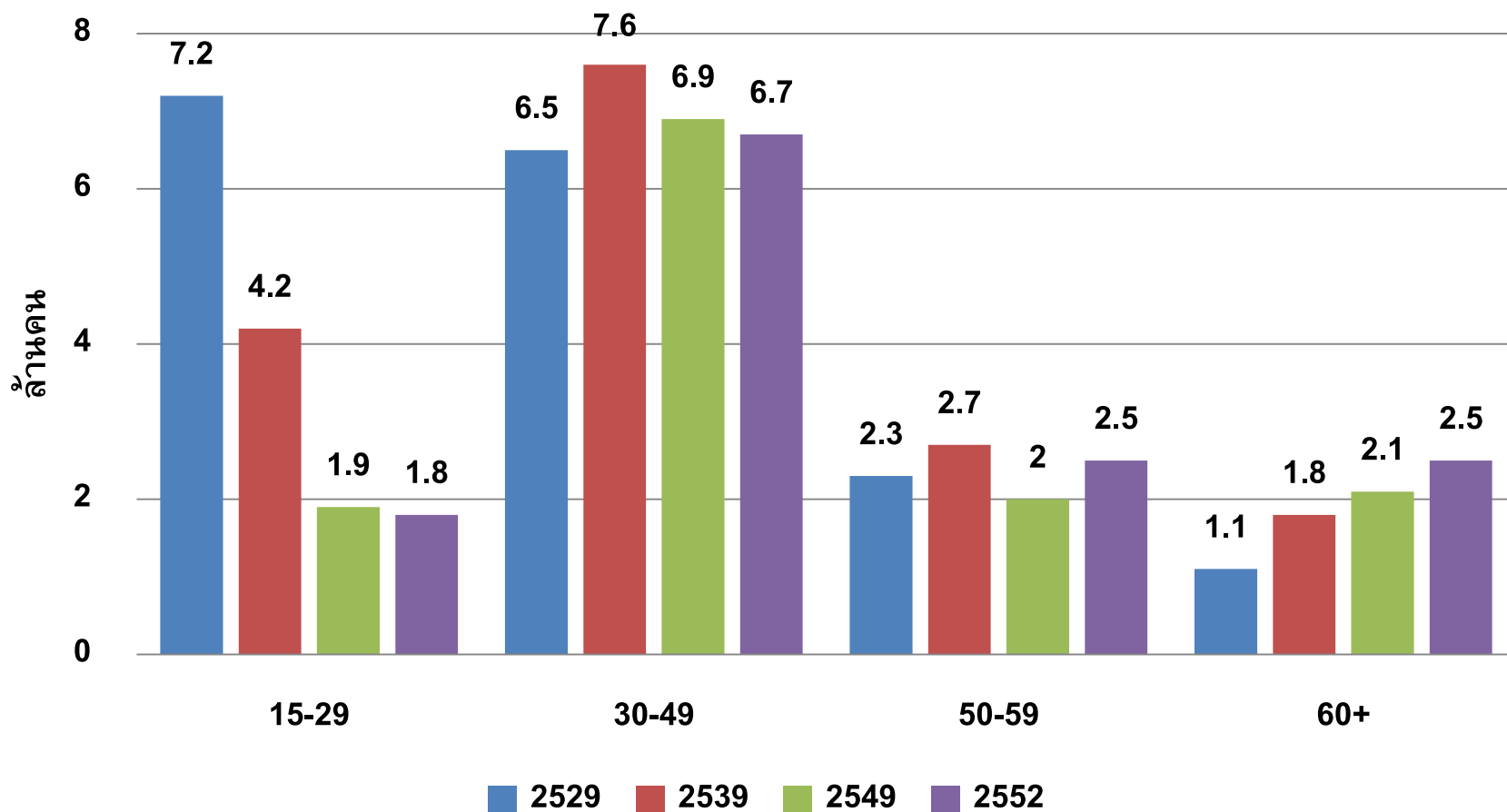
อายุหัวหน้าครัวเรือนเกษตร

ที่มา: การสำรวจเศรษฐกิจสังคมครัวเรือน 2554, สำนักงานสถิติ.

โครงสร้างอายุเกษตรกรไทย..15-59

ที่มา: การสำรวจเศรษฐกิจสังคมครัวเรือน, สำนักงานสถิติ.

-
- ปัญหาน่าห่วง (ต่อ)

— แม้ความสามารถในการแข่งขันทรงตัว (RCA) แต่แนวโน้มแย่ลง ต้นทุนสูงขึ้น คู่แข่งปรับปรุงความสามารถรวดเร็ว

- การขายข้าวขาวคุณภาพต่ำ ขาดทุน

— อนาคตตลาดข้าวไม่แจ่มใส : ประชากรโลกกินข้าวน้อยลง (ยกเว้นแอฟริกา) ผู้นำเข้ารายใหญ่ใช้นโยบายเลี้ยงตัวเอง...ราคามีแนวโน้มลดลง

— การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และการย่างเข้าสู่วัฏจักร El Nino

— จะมีผลกระทบต่อผลผลิตข้าวค่อนข้างมาก

4.3 อนาคตเกษตรกร 3 กลุ่ม

(เบญจวรรณ ฤกษ์เกษม)

- ชาวนาธุรกิจเงินล้าน 0.5 ล้านครัวเรือน
- เกษตรกรทางเลือก (1) เกษตรสีสั้น (2) กลุ่มอินทรีย์...ยั่งยืน (3) เกษตร fair trade (4) เกษตรกรยางเวลา...3 ล้านครัวเรือน
- เกษตรกรยากจน 1.3 ล้านครัวเรือน

● ชาวนาธุรกิจเงินล้าน

- มีที่ดินทำกินเฉลี่ย 40-50 ไร่ (ของตัวเอง 26+เช่า) บางคน ทำนา 200-300 ไร่
- อาศัยอยู่ในเขตชลประทาน สุพรรณ นครสวรรค์ พิษณุโลก พิจิตร สิงห์บุรี
- ทำนา 2-3 ครั้งต่อปี ต้นทุน 5,000 บาท/ตัน
- อนาคตจะมีที่ดินแปลงใหญ่ขึ้น ต้นทุนต่อตันจะลดลงอีก
- ปัญหาคือใช้พันธุ์ข้าว 3-4 พันธุ์ ล้วนแต่เป็นพันธุ์เก่ากว่า 10 ปี
- Land consolidation ตัดปัญหากฎหมายเช่านา
- ถ้าจะให้แข่งขันได้มากขึ้น ต้องมีวิจัการตลาด และวิจัพันธุ์ข้าวที่ตลาด ต้องการบริโภคโดยยินดีจ่ายราคาสูง
- แต่เกษตรกรรรมเข้มข้นก่อปัญหาสิ่งแวดล้อมหนัก : ภาษียาฆ่าแมลง ภาษีปุ๋ย คัดค้าน้ำ

- **เกษตรกรรมทางเลือก**

- มีบทบาททางสังคม-สิ่งแวดล้อม-นิเวศสูง

- แต่จะอยู่ได้จากการขายข้าวให้คนในเมืองที่มีเงิน เช่น ข้าวสุขภาพ ข้าวอิมมูญ ฯลฯ

- ต้องรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ราคาสูง

- มีงานวิจัยสนับสนุนการผลิตสินค้าคุณภาพสูง

- **เกษตรกรยากจน**

- ส่วนใหญ่หันไปประกอบอาชีพนอกเกษตรเพื่อหนี
ความจน
- ครัวเรือนเกษตรยากจนมีรายได้เกษตรแค่ 16%
- ครัวเรือนเกษตรรวย (20 %) มีรายได้เกษตร 57 %

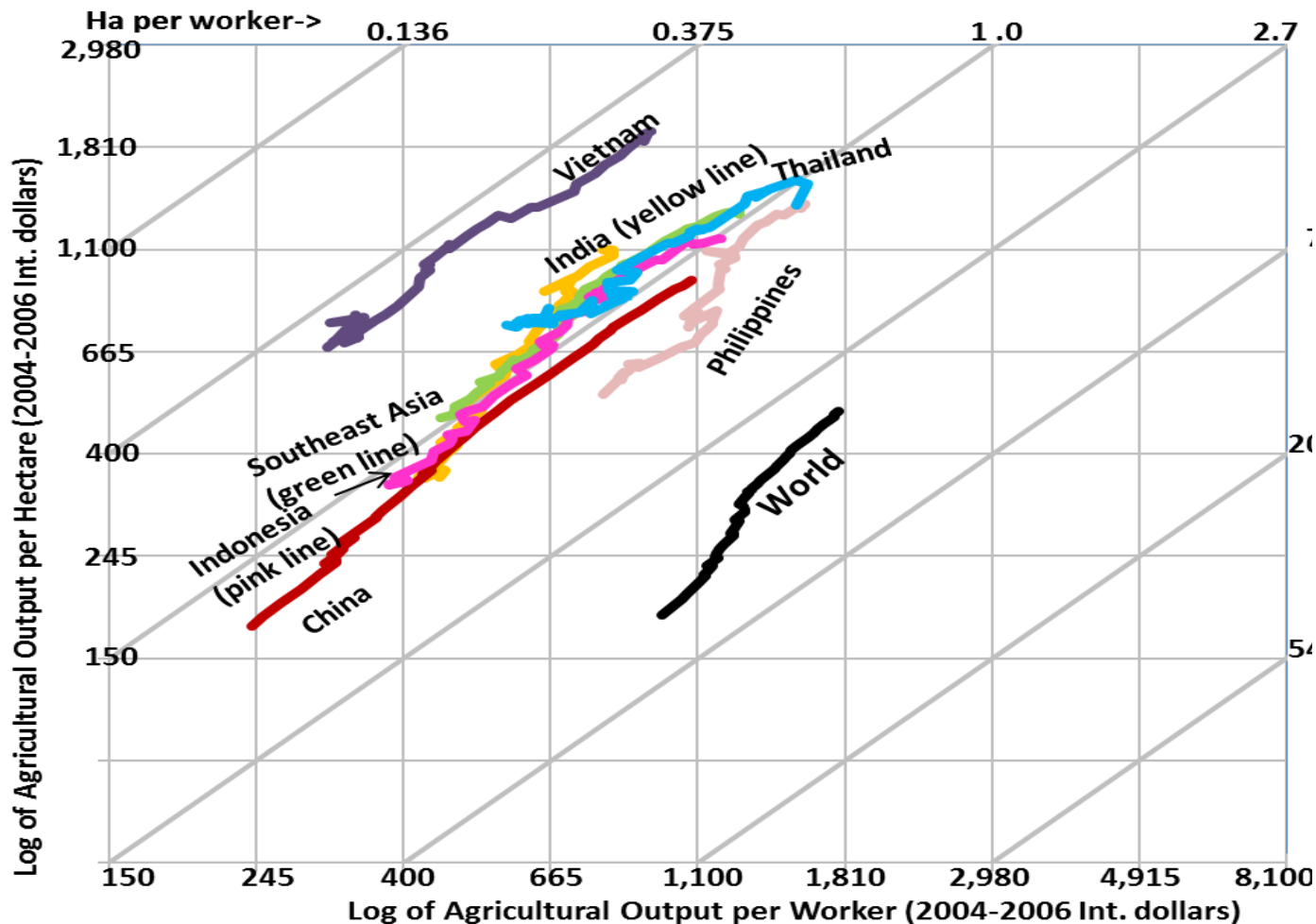

4.4 โจทย์นโยบายสำคัญสำหรับ ชาวนาไทย คืออะไร

- 1) เพิ่มผลิตภาพแรงงาน (labor productivity)
ไม่ใช่ ผลผลิตต่อไร่ (yield)
 - ไทยมีที่ดินเหลือเพื่อ แปลงนาใหญ่ขึ้น แต่ขาด
แรงงาน
 - รายได้ต่อหัวแรงงานเกษตรต่ำกว่านอกภาค
เกษตร

ผลิตภาพต่อไร่ และ ผลิตภาพแรงงานภาคเกษตรในอาเซียน จีน อินเดีย 1961-2010

Source: Courtesy of Professor Phil Pardey, University of Minnesota

ผลผลิตต่อแรงงานเพิ่มเร็วกว่าผลผลิตต่อไร่

อัตราการเพิ่มของผลผลิตภาพการผลิตข้าว

หน่วย: % ต่อปี

	ผลผลิตต่อไร่	ผลผลิตต่อแรงงาน
นาปี 2529 - 2553	1.34	1.48
นาปรัง 2529 - 2553	0.78	1.01

ที่มา: นิพนธ์และคณะ, 2556

4.4 โจทย์นโยบาย (ต่อ)

- 2) เพิ่มมูลค่าข้าว/ผลิตภัณฑ์ข้าว
- 3) ย้ายคนออกจากเกษตร สร้างงานใน
ชนบท ที่ดินเกษตรจะทำอะไร
- 4) รับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ/
ศัตรูพืช
- 5) ชาวนาที่เกษียณจะมีชีวิตอยู่อย่างไร

4.5 โจทย์วิจัยกรมการข้าว/มหาวิทยาลัย/เอกชน

1) เพิ่มผลิตภาพแรงงาน

- เทคโนโลยีการผลิต/หลังเก็บเกี่ยว
- นโยบาย land consolidation : กฎหมายค่าเช่านา กฎหมายภาษีที่ดินป้องกันเก็งกำไร

2) เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ข้าว

- วิจัยการตลาดคู่กับการปรับปรุงพันธุ์

3) รับมือกับความผันแปรภูมิอากาศ/ศัตรูพืช

- พันธุ์ข้าวทนน้ำท่วม/น้ำแล้ง ยังเผยแพร่ไม่ได้...หน่วยราชการต้องร่วมมือ ไม่ใช่วิจัยเพื่อเป็นข่าว
- ชาวนานิยมใช้พันธุ์ข้าว 4-5 พันธุ์ และเป็นพันธุ์อายุกว่า 10 ปี...ขาด maintenance research

- 4) นโยบายการรวมกลุ่มเกษตรกร : พุดง่ายทำยาก
 - รัฐทำไม่สำเร็จ เพราะปัญหาการสร้างผลงานแบบผักชีโรยหน้า
 - NGO ทำได้ แต่แค่กลุ่มเล็ก เพราะรังเกียจภาคธุรกิจ
 - ต้องมี 4 ประสาน โดยให้ NGO เป็นหัวหอก
- 5) นโยบายรักษาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ
 - นโยบายภาษีสารเคมีเกษตร
 - วิจัยระบบนิเวศของข้าวป่า/การทำข้าวไร่ของชาวเขา
 - สร้างแรงจูงใจการทำไร่หาเพื่อรักษานิเวศ
- 6) นโยบายประกันสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมสมทบ

ขอบคุณครับ